

ARIEL BRUNNER: BOREC ZA NARAVO

// pogovarjala se je Tanja Šumrada



Ariel Brunner je direktor regionalne pisarne BirdLife za Evropo in osrednjo Azijo, kjer koordinira delo na področju naravovarstvene in drugih politik EU, vključno s kmetijsko, ribiško, energetske in podnebno. S svojo ostrino misli, poznavanjem delovanja EU in izkušnjami velja v Bruslju in med naravovarstvenimi kolegi po Evropi skoraj za legendo.

Ariel Brunner sodi med najuglednejše in splošno prepoznane strokovnjake na področju okoljskih učinkov Skupne kmetijske politike EU.

Foto: David Plas

Kdaj si se navdušil nad pticami in zakaj si se odločil za delo na področju varstva narave?

Ptice sem pričel opazovati s svojim očetom, ki je bil nekoč lovec in strasten ljubitelj narave. Dokončno pa so me ptice osvojile, ko sem se udeležil tečaja za prepoznavanje ptic, ki ga je organiziral izraelski BirdLife-partner SPNI, in zaradi nenavadno mrzle zime, ki je v Izrael pripeljala zame takrat eksotične ptice, kot so plamenci in labodi. Že zgodaj sem spoznal, da narava izginja, zato sem se odločil, da svoje življenje posvetim njenemu varstvu. Name so močno vplivali tudi nekateri incidenti v 80. letih, kot sta bila potopitev Greenpeaceve ladje Rainbow Warrior ter umor amazonskega sindikalista in borca za ohranitev gozdov Chica Mendesa. Ker prihajam iz regije, ki je prežeta s sektaštvom, me je navdihnila ideja, da se ljudje lahko bojujejo za globalno javno dobro.

Ali nam lahko opišeš svoje delo in naloge svoje ekipe?

Naša naloga je, da pomagamo nacionalnim partnerjem BirdLife, kot je DOPPS, pri opredelitvi skupnih stališč, strategij in kampanj ter pri njihovi koordinirani izvedbi. Posredujemo jim tudi informacije z mednarodne ravni, na primer o iniciativah Evropske komisije in o temah, o katerih razpravljajo v okviru mednarodnih konvencij. Partnerjem pomagamo pri izmenjavah dobrih praks in idej. V imenu partnerstva tudi lobiramo, kadar ocenimo, da je treba slišati poenoten BirdLifeov glas. Z drugimi nevladnimi organizacijami sodelujemo pri skupnih kampanjah in se pogovarjamo z znanstveniki z namenom spodbujanja raziskav, ki so relevantne za oblikovanje politik. Razpravljamo tudi s podjetji in industrijo, s katerimi se trudimo najti skupni jezik za sodelovanje. V bistvu delujemo na stičišču znanosti, politike, aktivnosti na terenu in mobilizacije javnosti.

S 1. januarjem se je pričel nov cikel Skupne kmetijske politike (SKP). Evropska komisija je leta 2018 obljubila, da bo EU s to reformo naredila znaten korak v smeri večje okoljske ambicioznosti, a se to v glavnem ni zgodilo. Zakaj v političnem procesu pobude za zagotovitev vsaj 10 % prostora za naravo vedno znova razvedenijo?

Žal je nova SKP strašno podobna stari SKP, tako da je bila reforma v glavnem zgolj navidezna. V bistvu je težava v tem, da SKP usmerja velike količine javnih sredstev v zelo majhno število žepov. Tisti, ki profitirajo od sedanjega katastrofalnega sistema, nimajo namena ničesar spremeniti obenem pa imajo ogromno politično moč. Skoraj vsa kmetijska ministrstva v Evropi so v primežu precej vplivnih kmetijskih sindikatov in kmetijskih podjetij. Ne glede na to, kakšni so cilji politike na papirju, se ti ljudje večinoma trudijo zagotoviti, da denar še naprej prihaja do istih prejemnikov in za iste stvari.

BirdLife je skupaj z Evropskim okoljskim birojem (EEB) decembra objavil prvo analizo pravkar sprejetih nacionalnih strateških načrtov SKP. Kako ambiciozne so bile države članice pri načrtovanju ukrepov do leta 2027?

Rezultati naše analize so nas precej užalostili. Čeprav lahko skoraj povsod najdemo dobre ukrepe in so bile ponekod narejene določene izboljšave, se splošna slika ni spremenila. Glavnina denarja bo verjetno še vedno porazgubljena ali pa porabljena za nadaljnjo okolju škodljivo intenzifikacijo. Kmetje, ki skrbijo za naravo ali poskušajo preiti na agroekološke prakse, bodo prejeli nezadostno podporo. Ali pa jih bodo, kar je še huje, bolje plačane, vendar okolju škodljive sheme speljale v slepo ulico.



2012



2020

#RESTORENATURE

Uredba o obnovi narave je eden najpomembnejših zakonodajnih predlogov Evropske komisije v zadnjem času z ambicioznimi naravovarstvenimi cilji. Z različnimi ozaveščevalnimi aktivnostmi in mobilizacijo javnosti poskuša BirdLife skupaj z nacionalnimi partnerji povečati politično podporo za sprejem močne zakonodaje in politik.

foto: arhiv BirdLife

Po oceni Skupnega raziskovalnega središča (Joint Research Centre – JRC) bo do leta 2030 na več kot 20 milijonih hektarjev oziroma na 11 % kmetijskih zemljišč v EU zelo verjetno prišlo do opustitve kmetijske rabe. Zaraščanju so podvržene predvsem države v Sredozemlju in na Balkanu, tudi Slovenija. Kakšne bi bile po tvojem mnenju najbolj smiselne varstvene strategije za takšna območja?

Opuščanje rabe zemljišč ni nujno slaba stvar, niti ga v tako velikem obsegu ni mogoče zaustaviti. Ti procesi se pogosto dogajajo zaradi temeljnih demografskih sprememb, pričakovanih glede kakovosti življenja in razvoja tehnologij. Kar moramo storiti, je, da dobro razmislimo o ciljih, ki jih želimo doseči, in nato razviti lokalnemu okolju prilagojene politike. Zaradi biodiverzitete moramo ohraniti nekaj ekstenzivno rabljenih travnišč. Zaradi njihove vloge pri skladiščenju ogljika, ohranjanju vseh nivojev biotske pestrosti in upravljanja prispevnih območij vodotokov, moramo ohraniti gozdove ter jim omogočiti, da se razvijejo in postarajo. Krajino moramo upravljati tako, da se izognemo katastrofalnim požarom, ki lahko ogrozijo vasi. Ohranjati želimo tradicionalne kulturne in gastronomske posebnosti. Prebivalstvu, ki je na takšnih območjih ostalo, ali pa se nanje želi priseliti, želimo zagotoviti primerne dohodke, kakovost življenja in pripadnost lokalnemu okolju. To zahteva pragmatično kombinacijo različnih strategij: obnovo narave (vključno s ponovnim oživiljanjem narave in ohranjanjem biodiverzitete, ang. *rewilding*), plačila za upravljanje habitatov, podporo tradicionalni pridelavi za lokalne trge ali za nišne proizvode, kmečki turizem, razvoj naravi prijaznih načinov rabe obnovljivih virov energije in tudi povsem nove oblike proizvodnje. Na navedene strategije nikoli ne bi smeli gledati kot na ideološke alternative, ampak bolj kot na nabor orodij, ki so bolj ali manj uporabna v različnih primerih.

Evropska komisija je lani objavila predlog nove uredbe z ambicioznimi cilji na področju renaturacij evropskih ekosistemov. Kakšno je trenutno stanje te uredbe in ali je realno pričakovati, da bodo zavezujoči cilji za države članice tudi dejansko sprejeti?

Ta zakonodajni predlog je trenutno v razpravi v Evropskem parlamentu in Svetu EU (tj. v okviru vlad držav članic). Vsekakor upamo, da bo močna uredba sprejeta še pred koncem mandata obstoječega Parlamenta. Ta uredba je ena najpomembnejših ne samo zaradi preživetja narave, temveč tudi

Zaradi njihove vloge pri skladiščenju ogljika, ohranjanju vseh nivojev biotske pestrosti in upravljanja prispevnih območij vodotokov, moramo ohraniti gozdove ter jim omogočiti, da se razvijejo in postarajo.

foto: Domen Stanič





Skupna kmetijska politika ima močne učinke na biodiverzitetu v Evropski uniji, pa tudi drugod po svetu.

foto: Primož Kmecl

našega lastnega preživetja v kontekstu podnebnih sprememb. Žal uredbi ostro nasprotujejo določeni lobiji, kot sta intenzivno kmetijstvo in gozdarstvo, ki služijo z uničevanjem narave. To je strašno kratkovidno, saj lahko že zdaj vidimo, kako kombinacija osiromašenih ekosistemov in spremenjenega podnebja vodi do propadanja gozdov in velikih izpadov pridelkov v kmetijstvu. Kmetje in gozdarji dejansko potrebujejo to uredbo bolj kot kdor koli drug. Trenutno je razplet še odprt. Veliko bo odvisno od uspešnosti mobilizacije javnosti. Pozivam vsakega bralca, da se aktivira, stopi v stik s svojimi izvoljenimi s politiki, ki jih podpira, in zahteva močno zakonodajo na področju obnove narave.

Številne vlade po svetu so sprejem novega Kunming-Montrealskega globalnega okvirja za ohranjanje biodiverzitete razglasile za velik uspeh. A evalvacije so pokazale, da ni bil uresničen niti eden od 20 Aichi-ciljev (tj. strategije, ki je bila v veljavi pred tem). Kako preseči razkorak med mednarodnimi političnimi zavezami in dejanskim ukrepanjem na terenu?

Obstaja nekaj upanja, da bo nova ureditev prinesla strožji in preglednejši nadzor. A na koncu je vse odvisno od politike, torej od tega, ali se bo angažiralo dovolj državljanov, ki bodo terjali spremembe. Lobiji, ki bogatijo s kratkoročnim črpanjem naravnih virov in uničevanjem narave, tega pač ne bodo storili. Lobirali bodo, da bi novi sporazum propadel tako kot vsi prejšnji. Toda če se mobilizira dovolj državljanov, njihova moč lahko prevlada. Demokratske vlade in do neke mere celo nedemokratske vlade, ukrepajo v smeri skupnega interesa takrat,

ko čutijo pritisk, da to storijo. Ta pritisk lahko izvira samo od organiziranih državljanov, ki spregovorijo, hodijo na volitve in nadzirajo delo svojih izvoljenih predstavnikov in uradnikov.

Večkrat si že opozoril na pomen bdenja nad uveljavljanjem evropske zakonodaje v državah članicah. A postopki so dolgi in Evropska komisija se odziva počasi, če sploh. Ali so bili v zadnjem času na tem področju doseženi kakšni večji premiki, ali pa bo EU počasi postala zgolj brezzobi tiger?

To je ena ključnih točk, kjer bo evropski eksperiment bodisi uspel ali pa propadel. Naj gre za varstvo okolja ali pa za širšo vladavino prava, vidimo lahko, da je EU veliko boljša pri postavljanju pravil kot pri njihovem izvrševanju. Toda če se pravila ne izvršujejo, so nesmiselna. Opazili smo neusmiljeno erozijo zmogljivosti Evropske komisije za izvrševanje nadzora. V okviru Generalnega direktorata za okolje na primer zdaj deluje le še peščica pristojnih uradnikov, ki preprosto ne morejo obvladati obsega postopkov za ugotavljanje kršitev. To se ni zgodilo po naključju. Gre za posledico neusmiljene, desetletja trajajoče kampanje za onesposobitev Evropske komisije za uveljavljanje zakonodaje EU. To so spodbujali industrijski lobiji in nekatere politične stranke. Zdaj smo na točki, ko to ogroža sam obstoj EU. In ponovno, to se lahko spremeni le, če se državljani mobilizirajo in zahtevajo spremembe. Zagotoviti moramo, da bodo na naslednjih evropskih volitvah v Evropski parlament prišli poslanci, ki vidijo pravno državo kot prioriteto in vztrajajo pri politiki ničelne tolerance do okoljskih kršitev.

Naravovarstveno gibanje v Evropi je v zadnjih desetletjih doseglo tudi številne uspehe. Obnovljena so bila številna mokrišča, populacije mnogih vrst ptic in velikih sesalcev so na poti okrevanja. Kje vidiš največje izzive za naravovarstvene organizacije in BirdLife v prihodnosti?

Uspehi so dejansko precej spektakularni. Skoraj vse vrste, ki sta jih v zgodovini prizadela lov in preganjanje, kot tudi večina kolonijskih vrst in številne najredkejše vrste so si opomogle. To je dokaz napredka, ki smo ga dosegli pri regulaciji lova, uveljavljanju varstva vrst ter vzpostavitvi in upravljanju zavarovanih območij. To ostajajo nedokončane naloge, ki jih je treba nadaljevati. Še vedno pa izgubljam habitatne specialiste; vrste, ki so odvisne od tradicionalno obdelane kmetijske krajine, starih gozdov in naravne dinamike rek. Prav tako vedno bolj izgubljam vrste zaradi podnebnih sprememb in onesnaževanja z dušikom. To so problemi, ki jih ni mogoče rešiti na lokalni ravni. Vidim več izzivov. Prvi je, kako mobilizirati ljubitelje narave pri temah, ki so manj očitne in tudi manj udobne. Največji vzrok za izgubo biodiverzitete na svetovni ravni je velika poraba mesa, rib in mlečnih izdelkov. Ukvarjanje s tem problemom ni tako enostavno kot zaščita lokalnega mokrišča pred asfaltiranjem. Drugi izziv je, kako zmagati v razpravi o povezavah med naravo in podnebjem. Podnebne spremembe vsaj del družbe končno jemlje resno. Toda podnebni ukrepi so prepogosto omejeni na pridobivanje t. i. čiste energije, pri čemer se naravo bolj kaj drugega vidi kot oviro. Dejstvo pa je, da ne bomo preživeli niti stabilizirali podnebja brez ponovne vzpostavitve odpornih ekosistemov. To pa zahteva ponovno povečanje biodiverzitete. Če bi na razvoj čiste tehnologije in obnovo narave začeli gledati kot na dve strani istega kovanca, bi se pokazali številni pozitivni potenciali. Tretji

izziv je ponovna aktivacija naših volivcev v politiki. Škodljive industrije so opravile zelo dobro delo pri prepričevanju ljudi, da je "reševanje planeta" povezano z njihovim individualnim vedenjem. To tudi spodbuja poenostavljene pristope, kjer krepostno naredimo nekaj enostavnih ukrepov in hkrati preskočimo tiste, ki so nam manj prijetni. Resničnost pa je taka, da so edini način za reševanje velikih problemov dobra zakonodaja in javne politike. Suženjstvo ni izginilo, ker so porabniki sladkorja prešli na etični sladkor. Svinec ni izginil iz vodovodnih napeljav zaradi označevanja, ki potrošnikom omogoča izbiro cevi brez svinca. Orlu belorepcu ni uspelo, ker je kemična industrija prostovoljno opustila DDT in so bili lovci poučeni, da naj jih ne streljajo. Izbira med mrtvim in živim planetom je politična izbira. Z velikim P. Potrebujemo ljudi, ki se vključujejo v politiko in aktivno državljanstvo ter od svojih vlad zahtevajo planet, ki je primeren za življenje.



BirdLife Evropa in osrednja Azija se v sodelovanju z drugimi okoljskimi organizacijami, kot sta WWF in EEB, v Bruslju trudi vplivati na oblikovanje in uveljavljanje naravovarstvene, kmetijske, ribiške in drugih politik EU.

foto: arhiv BirdLife